

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Notesbog 1

Citation: Kierkegaard, Søren: "Notesbog 1", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001, s. 34r. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not1-txt-shoot-id7bc20fa4-bbef-4e95-89aa-2022e19344c0.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

3^{die} Hovedafdeling.

Christelig Soterologie.

[a] *Messianske Psalmer*: 2; 16; 22; 40; 45; 69; 72; 109; 110.

1ste Capitels 1ste Afsnit.

Om Christi Personlighed.

§ 41.

Den i den menneskelige Natur dybtgrundede for Jordens forskellige Folkeslag fælleds Længsel efter højere Bistand, for at udfries af det Ondes Magt, var hos det jødiske Folk efterhaanden bleven udviklet til Forventningen om en gudd: Messias. Forventningen opfyldtes, da Jesus Chr: sendtes i Tidens Fylde til Verden efter Guds evige Raadslutning, grundet i den evige Kjærlighed til Menneskeslægtens Frelse.

[b] Forventningen om Messias af Davids Slægt omtales: 2 Sam: 7, 16.^a Hos: 3, 5. Amos 9, 11. Es: 9, 6. – Mth: 2, 5. 9, 27. 22, 42. Joh: 7, 42.

a 2 Sam: 7, 16: Dit (David) Huus og Dit Kongerige skal vare evindeligt, din Throne staae evindeligt; Hoseas 3, 5: Israeliterne ville først være ryggesløse, derpaa omvende sig til Jehova og deres Konge David. Amos 9, 11: Jeg vil opreise Davids forfaldne Hytte og opbygge den, som den har været forhen siger Herren; Micha 5, 1. Fra Bethlehem skal den komme der skal være Herre i Israel. Es: 9, 6: Os er født et Barn, som hedder den underfulde, Helt og Fredens Fyrste, hans Herredømme skal være stort og ingen Ende paa Freden paa Davids Stol. – Messias kaldes: Spiren af Davids Rod.

[c] Af Profeterne skildres Messias som en Mand, udrustet med overordl: Egenskaber. Efter Exilet fremstilles han som et gudd. Væsen. Dan: 7, 13.^a – I de *apocryphiske Bøger* findes ingen saa individuel Tegning af Messias. Grunden maa vel søges deels i Alexandrinernes ideelle Retning; deels i politiske Grunde. – platonisk Philosophie – Efter Exilet ventede man Messiaë Ankomst som nær forestaaende: 1) paa Grund af Trangens Størrelse. 2) Nabofolkens Undertrykkelser. 3) fordi man forklarede enkelte Steder af d. G.T. om da Tiden: Daniel 8 Cap. (om de 4 Monarchier); Ez:

38 og 39. Haggai 2, 6. Malach: 3, 1. – Det sees ogsaa af Mth: 2, 2. Luc. 2, 26. ogsaa af Sueton og Tacitus. – om en Forgjænger for Messias –

a Dan: 7, 13: Der kom Een i Himmelens Skyer som et Mskes Søn til den Gamle og blev ført for ham og han gav ham Riget og Magten og Æren, at alle Folkeslag og Tungemaal skulde tjene ham, hans Magt er evig og forgaaer ikke, og hans Kongerige har ingen Ende. – – angaaende Tiden Haggai 2, 7: (om det andet Tempels Herlighed, om megen fremtidig Herlighed især paa Messias Tid) »Endnu en liden Stund, da vil jeg bevæge Himmel, Jord og Hav, da skal alle Folks Trøst komme og jeg vil gjøre dette Huus fuldt af Herlighed. Maleaki 3, 1: Herren, som I søge vil snart komme til sit Tempel, Forbundsenglen, som I begjære«

I det N. T. omtales en evig Raadslutning grundet i Guds uforanderlige kjærlige Villie som den egl. Grund til Chr: Sendelse. Det hedder at Chr: er sendt κατ' ευδοxian του θεληματος, κατ' ευδοxian, ην προεθετο, κατα προθεσιν των αιωνων; ligeledes siges Chr: udseet til dette Embede fra Evighed, og at han i Tidens Fylde er sendt:

Eph: 1, 11. 3, 11. 2 Tim: 1, 9. 1 Pet: 1, 20. Gal: 4, 4.

Denne gudd. Beslutning har sin Grund alene i Guds Kjærlighed αγαπη, χρηστοτης, το ελεος, φιλανθρωπια, χαρις σωτηριος, χαρις του θεου, δοθεισα εν Ιησου Χριστω, χαρις αντι χαριθος. Joh: 1, 16. 3, 16. Eph: 2, 4. 7. 8. Tit: 2, 11. 3, 4.

§ 42.

Ligesom det Hemmelighedsfulde ved Chr: Fødsel dunkelt betegner den oprindelige Forbindelse af det Guddommelige og Menneskelige, saaledes træder denne aabenlyst frem i Jesu Liv ved Modsætningen af den fuldendte Hellighed, de underfulde Gjæringer og den herlige Seier over Lysets Fjender, til den ikke mindre betydningsfulde Ringhed og Betrængthed i de udvortes Vilkaar. Ved sin frivillige Lidelse og Død beseglede han sin Lydighed mod Gud og sin Kjærlighed til Msk. –

Om Chr: αναμαρτησια. Den fremstilles snart negativt 1 Joh: 3, 5. Ebr: 4, 15. 1 Pet: 1, 9. 1 Pet: 2, 22. snart positivt 1 Pet: 3, 18. Eb: 7, 26. Joh: 8, 46. – Han var kommen for at udføre Faderens Villie. Joh: 4, 34. 7, 18. Han forherligede Faderen Joh: 17, 4. Chr: Lydighed

fremstilles Phil: 2, 7. Steder som Joh: 2, 4. Mth: 15, 15 beviser Intet herimod.

Chr: potuit non peccare – Chr: non potuit peccare. herimod indvendes: 1) bliver den naturlige Udvikling fra Barndoms Alderen til Manddoms Alderen herved forstyrret. 2) hvorledes kan Chr: fremstilles som et Mynster for Msk:? 3) Chr. Fristelse.^d – Imod Chr: Hellighed synes ogsaa Ebr: 5, 8 at stride. Men da Brevet ikke er autentisk beviser det intet afgjørende. Desuden kan denne Vanskelighed ogsaa bortforklares.

d man har ogsaa indvendt: Bønnen i Gethsemane; Mth: 14, 17: Ingen er god uden Gud. Hebr: 5, 8: han lærte Lydighed idet han leed.

Chr: skildrer sin Ringhed i Kaar.Mth: 8, 20, 28. Phil: 2, 7. 1) Denne Ringhed var en Betingelse for Lærens hurtige Udbredelse, da han derved kom i Berørelse med Massen af Folket. Mth: 9, 35. 9, 11.12. 11, 25; 2) tillige ligger heri en sindbilledlig Anskueliggjørelse af Forskjellen mellem den sande og falske Høihed. Joh: 13, 14-16. Jac: 1, 9.

Chr: selv har betegnet sin Lidelse som grundet i frivillig Beslutning.Joh: 10, 18. Mth: 26, 53. Denne Beslutning er grundet i Lydighed mod Gud.Joh: 14, 31. Mth: 26, 39. Luc: 24, 26. Phil: 2, 7. Han gjorde det af Kjerlighed til Msk:Joh: 10, 15. 15, 13. Rom: 5, 6.

§ 43.

Opstandelsen, forudsagt af Chr:, skjøndt uden Virkning paa Disciplenes Sind har ei alene sin Betydning som den høitidelige historisk documenterede Retfærdiggjørelse for Verden af Chr: messianske Høihed; men ogsaa i Forbindelse med det Overnaturlige i Chr: Bortgang fra Verden til Gud, som Forherligelse af det Guddommelige, der efter sin Natur var ophøiet over Forkrænkelighed og Død.

~

Chr: omtaler sin Død og Opstandelse. Mth: 16, 21. 17, 23. 20, 19. Luc: 18, 33. 24, 7. Joh: 2, 20. – Apostlene vare desuagtet ikke forberedte: Luc: 24, 11. Mc: 16, 11.13. Joh: 20, 25.

Om dette Factums Paalidelighed.

Der lægges Vind paa Opstandelsen i det N. T: Rom: 1, 4. 10, 9. 1 Cor: 15, 17. 2 Cor: 13, 4. Eph: 1, 20. Act: 2, 27. 3, 15. 17, 31.

Noget mere tilkjendegives ved Steder som: Act: 2, 24. ουκ ην δυνατον κρατεισθαι αυτον υπο θανατου. Act: 13, 34.37. Rom: 6, 9. Opstandelsen bliver her betragtet som en Betegnelse af noget Tilkommende; altsaa Betegnelse af et synligt Vidnesbyrd om en Natur, der ei var Døden underkastet.

Chr: Forherligelse, hvorved han adskilles fra ethvert Msk. omtales Joh: 14, 28. 16, 28. 17, 5. υποσθαι Act: 2, 33. Phil: 2, 9. αναβηναι εις υψος Joh: 6, 62. 20, 17. Eph: 4, 8. αναληφθηναι εν δοξη 1 Tim: 3, 16. πορευεσθαι, ειςελθειν εις τον ουρανον 1 Pet: 3, 22. Act: 3, 21. Eb: 9, 24.

Mc: 16, 19. Luc: 24, 51. Act: 1, 9.

§ 44.

Den Forening af det Guddommelige og Msklige, som fremlyser af Chr: Liv, udgjør Hovedsummen af Skriftens Yttringer om hans Natur og Personlighed. Chr: fremstiller sig selv og fremstilles af Apostlene som 1) en fuldkommen Menneskelighed efter Sjæl og Legeme 2) afhængig af Gud i Magt og Virksomhed; men som tillige 3) er uadskillelig forenet med den guddommelige Krafts Fylde og gennemtrængt af den som virkende og styrende Princip. 4) forenet paa særegen Maade med Gud, den synlige Aabenbarelse af Guds Væsen paa Jorden, Gjenstand for Msk: høieste Ærefrygt. -

1) Den msklige Natur betegnes:σαρξJoh: 1, 14. 1 Joh: 4, 2. 1 Tim: 3, 16. Heb: 2, 14. Chr. kaldes ανθρωπος Joh: 8, 40. Rom: 5, 15. 1 Cor: 15, 21. 1 Tim: 2, 5. ανηρ Act: 2, 22. 17, 31. - Dette udføres nærmere ved at anføre de almindl. Momenter, som henhøre til den msklige Naturs Eiendommelighed. γενομενος εκ γυναικος Gal: 4, 5. εκ των πατερων s: εκ σπερματος Δαβιδ: Rom: 1, 3. 9, 5. Med Hensyn til Maaden, hvorpaa de legemlige Kræfter udvikle sig: X: ηυξανε Luc: 2, 40. επεινασε Mth: 4, 2. διψω Joh: 19, 28. κεκοπιακως Joh: 4, 6. Mth: 8, 24 εκαθευδε. Sjælskræfterne udviklede sig ogsaa paa msklig Viis: εκραταιουτο πνευματι; προεκοπτε σοφια Luc: 2, 40,52.. Eb: 4, 15. - συλλυπουμενος Mc: 3, 5. ηρξατο λυπεισθαι και αδημονειν Mth: 26, 37. γενομενος εν αγωνια Luc: 22, 44. ενεβριμησατο τω πνευματι Joh: 11, 33.. Luc: 19, 41. Hans Glæde: εγαλλιασατο τω πνευματι Luc: 10, 21. - Mc: 13, 32. Mth: 26, 42. -

[e] Brennecke udgav 1819. » *Beviis for, at Chr: har levet 27 Aar efter Opstandelsen*«.

[f] (Var X. Legeme efter Opstandelsen impalpabelt og illocalt? Stederne: Phil. 3, 21. Luc: 24, 51. (Joh: 8, 59) bevise Intet; og imod denne Theorie stride de Steder, hvor X. udtrykkelig gjør opmærksom paa sit Legemes Materialitet: Mth: 28, 9. Luc: 24, 39. Joh: 20, 27. -)

[g] (En tilsyneladende msklig Natur antydes: Rom: 8, 3. Phill 2, 7.; men de bevise Intet mod hans Naturs Virkelighed)

2) Afhængigheden betegnes: Gud fremstilles som X. Gud og Fader Joh: 20, 17. 2 Cor: 11, 31. Eph: 1, 17. Joh: 14, 28. 1 Cor: 3, 23. 11, 3. Eb: 3, 2. Den fremstilles med H. t: X: Kald paa Jorden: Joh: 3, 16. 6, 29. 7, 28. ὁ πατερ ηγιασε Joh: 10, 36. Act: 10, 38. – Læren er ikke hans: Joh: 7, 17. 8, 28. 38. ogsaa hans Gjerninger Mth: 26, 39. Joh: 5, 36. 19. Joh: 15, 10. 17, 4. Hos Paulus υπαχοη Phil: 2, 7. 8. – Mth: 28, 18. Joh: 3, 35. 13, 3. 5, 27. 17, 2. 1 Cor: 15, 28. Eph: 1, 22.

Chr: vender tilbage til Faderen: Joh: 8, 14. 14, 12. 16, 28.

3) Den i Chr: værende Forening med det Gudd:
angivne: ὁ λογος σαρχ εγενετο Chr: πληρης πνευματος αγιου. Chr: uddrev Dæmoner εν πνευματι Mth: 12, 28. – Rom. 1, 4. 1 Tim: 3, 16. Coll: 2, 9. – Joh: 15, 24 εργα ποιησε, α ουδεις αλλος. Joh: 16, 15. – Chr. kaldes κυριος της δοξης 1 Cor: 2, 8 Jac: 2, 1.

Chr. kaldes Gud: Rom. 9, 5. Tit: 2, 13. Joh: 20, 28. 1 Joh: 5, 20.

4.) Chr er paa en særegen Maade forenet med Gud han kaldes υιος του θεου. Denne Formel forekommer i det gl. T. om Jøderne: Ex: 4, 22. Deut: 14, 1. om Dommere og Konger: 2 Sam: 7, 14. Ps. 2, 7. 82, 6. om Englene Hiob 1, 6. 38, 7. – Ogsaa i det N. T. bruges υιος του θεου om de gode Msk: Luc. 20, 36. om de Christne: Mth: 5, 9. 45. Joh. 1, 12. Rom: 8, 14. 1 Joh: 3, 1. 2. – Chr: kaldes μονογενης (Joh: 1, 18.) alene hos Joh.; αγαπητος i de 3 Ev: og Brevene; πρωτοτοκος (Col: 1, 15.); ιδιος paa et eneste Sted Rom: 8, 32. Ebr: 3, 5. 6. adskilles han fra Moses. Der betegnes Eenhed i Villie og Magt: Joh: 10, 30. 38. 17, 10. Det udtrykkes med H: t: Chr: Lære: ο πατερ εδιδαξεν με Joh: 8, 28. 6, 45. 8, 38. Med H: t: Chr: Gjerninger: ὁ πατερ φιλει τον υιον και δεικνυσι αυτω παντα, α ποιει Joh: 5, 20. Joh: 14, 10 πατηρ εν εμοι μενων. – Chr aabenbarer Guds Væsen paa Jorden og fremstilles derfor som Gjenstand for Ærefrygt: Joh: 14, 9. 12, 45. Col: 1, 15. 2 Cor: 4, 4. Phil: 2, 7. Eb: 1, 3. – Joh: 5, 23. Phil: 2, 10. Eb: 1, 6.

[h] (Chr: kaldes ogsaa i det N. T. υιος του θεου: Joh: 1, 49. 11, 27. Mth: 16, 16. 26, 63.) (Det er ikke nødvendigt at antage, at υιος του θεου og Χριστος ere synonyma, det Sidste er maaskee mere med H: t: hans messianske Kald; det første m: H: t: hans messianske Værdighed)

§ 45.

Endelig forekommer ogsaa i Skriften enkelte Ytringer

i 1) cfr. Joh. 3, 31. 6, 46. 7, 28. 1, 18. 17, 3.

om en forjordisk Tilstand, som ei staaer i umidd Forbindelse med Chr: Virksomhed til Msk: Frelse, idet Chr: omtaler sin Præexistents og Apostlene tillige hans Andeel i Verdens Skabelse og Opholdelse; men fornemlig er det Sk: Lære, at Troen paa den gudd: Høihed i Chr: Person er nødvendig 1)ⁱ for at vække den fulde Fortrøstning til hans Læres ubedragelige Sandhed. 2)^j til Værdien og Virksomheden af hans Sendelse. hans Liden og Virken, 3)^k til den urokkelige Varighed af det af ham stiftede Rige – Saaledes bliver Forbindelsen af det Gudd: af Chr: Natur med det Gudd: i hans Virksomhed det væsentlige practiske religieuse Hovedmoment, og den bibelske Tro paa en Forening af det Gudd: og Msklige i Chr:, som efter sin Natur er hemmelighedsfuld^l og ubegribelig. endskjøndt den lader sig oplyse ved Analogie, er ligesaa langt fra dogmatiserende Theorier om denne Forenings Væsen og Beskaffenhed, som fra en Opløsning^m af den historiske Sandhed i rhetorisk Symbolisering ell. phantastisk Speculation. –

Præexistents. Joh: 8, 58. 17, 5. 24. 1, 1.2. – Hans Andeel i Skabelse og Opholdelse Col: 1, 16. Eb: 1, 2.3. Joh: 1, 3.10. 1 Cor: 8, 6. Eph: 3, 9.ⁿ

§ 46.

I den ældste Kirke blev man staaende ved Resultaterne af den bibelske Lære og fastholdt i Modsætning til de gnostiske og ebionitiske Meninger Læren saavel om Chr: sande msklige Natur som om dennes Forening med den guddommelige, hvilket betegnes ved θεανθρωπος. Men en viid Mark stod aaben for Speculation over Foreningens Natur og Beskaffenhed. Denne maatte føre til forskjellige Forestillingsmaader, som foranledigede heftige Stridigheder og efterhaanden en Række af dogmatiske Bestemmelser, ved hvilke den egl. Indsigt i Mysteriets Natur ei kunde fremmes og saa ofte Mysteriets Character er bleven miskjendt og derved nye Vanskeligheder fremkaldte. Men ligesom disse skarpsindige Bestemmelser have udviklet sig efter en vis historisk Nødvendighed, saaledes ville de tillige ved rigtig Anvendelse tjene til at befæste de bibelske Hovedsandheder imod eensidig og uskriftmæssig Dogmatiseren.

Apollinaristiske. (i Syrien i Laodicea.)

Nestorianske.

Monophysitiske. Eutyches. Paa Synoden i Calcedon 451 blev begge Naturer antaget som orthodox. »o

j 2) Værdien beroer paa Storheden af Forsynets Naade cfr Joh: 3, 16. Rom: 5, 8. 1 Joh: 4, 9. Phill. 2, 5; Virksomheden: Rom: 8, 3.31.

k 3) Mth: 16, 18. Joh: 10, 28. Mth: 28, 20.

I Man har bemærket, at denne Lære om X. tvende Naturer var selvmotsigende. Men selvmotsigende kaldes det, som modsatte Prædicater udsiges om, ubegribeligt bruges om et Forhold, hvorom vi Intet kan sige, altsaa heller ei at det er selvmotsigende. – Analogier findes: 1) Forholdet mellem Sjæl og Legeme; 2) i Læren om den Helligaands Dvælen i os. *Symbolum Athanas*: »sicut anima rationalis et caro unus est homo; ita et deus et homo unus est Chr:«

m fE. De Wette i sit Skrift om *Religion og Theologie*: denne Lære maa forkastes efter Forstandssandhedens Love; men er et skjønt Billede paa Foreningen af det Gudd. og Msklige. –

n Ved disse 2 Steder er dog Fortolkningen tvetydig; de kunne ogsaa forklares i aandelig Henseende.

χριστος τελειος εν θεοτητι και τελειος εν ανθρωποτητι; δυο φυσεις ασυγχυτως, ατρεπτως (mod Monophysiter), αδιαιρετως, αχωριςτως (modsat Duophysitismen), αδιαστατως συντρεχουσι εις εν προσωπον και μιαν υποστασιν.

Symb: Athans: Chr: perfectus deus, perfectus homo, non duo tamen, sed unus Chr.; unus non confusione substantiæ, sed unitate personæ, non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in deum.

Monotheletiske. Synode i Constantinopel 680: »δυο φυσικα θεληματα, ουκ υπεναντια, αλλα το ανθρωπινον θελημα μη αντιπιπτον η αντιπαλον, μαλλον μεν ουν υποτασσομενον τω θειω και πανσθενει θεληματι.«

Adoptianske. Elipandus Toletanensis og Felix Urghellitanus.

§ 47.

Medens den *augsburgske Confession* indskrænker sig til en kort Betegnelse af Hovedsætningen om det Gudd: og Mskliges Forening i Chr.; har Concordieformelen og efter dens Anviisning den senere lutherske Dogmatik, tildeels af polemisk Interesse gjort Forholdet af de tvende Naturer og de hver især tilhørende Egenskaber til Gjenstand for en fuldstændig, med scholastisk Spidsfindighed udtænkt Terminologie. Ved den nyere Theologies Tilbagevenden til Sk: Lære, beholder denne Art af Dogmatiseren meest kun historisk Interesse tilbage. –

Propositiones verbales.

Propositiones idiomaticæ

a) Forholdet mell. Personerne og den ene ell. anden Natur.

b) omvendt.

c) mellem den msklige og guddommelige Natur. NB^o

o NB. Dogmatikerne erindrede, at den msklige

Naturs Egenskaber ei kunne overføres paa den gudd. Natur, altsaa falder det ene Forhold bort.

d) omvendt.

a) genus idiomaticum. fE: Rom: 1, 3. 1 Pet: 3, 18. Chr. leed; her er Chr: den hele Person; men Lidelse kan ei udsiges om Gud.

b.) genus apotelesmaticum: saadanne Sætninger, hvor det, der henhører til Forløsningsværket og altsaa vedkommer den hele Person, alligevel blive henførte enten til den ene ell. anden Natur. 1 Tim: 2, 5. Eb: 1, 3.

c) genus majesticum: αυχηματικον, hvor det Gudd: bliver overført til det Msklige. Joh: 5, 27. Phil: 2, 10.

[p] Hvad der gav denne Terminologie saa høi Vigtighed paa hine Tider var den polemiske Anvendelse; man søgte heri et Beviis for Chr: personlige Nærværelse i Nadveren. Allestedsnærværelsen tilhører, sagde man, den gudd. Natur; men ifølge Foreningen faaer den msklige Natur Andeel deri. -

2^{det} Afsnit.

§ 48.

I Jødernes Forventning om Frelse ved Messias krydsede de forskjelligste Forestillinger hverandre, a) saavel angaaende Frelsens Natur og Beskaffenhed, b) som angaaende dens Omfang og c) Maaden, paa hvilken den skulde udføres, alt i Forhold til de forskjellige Trin af Dannelse og aandelig Udvikling.

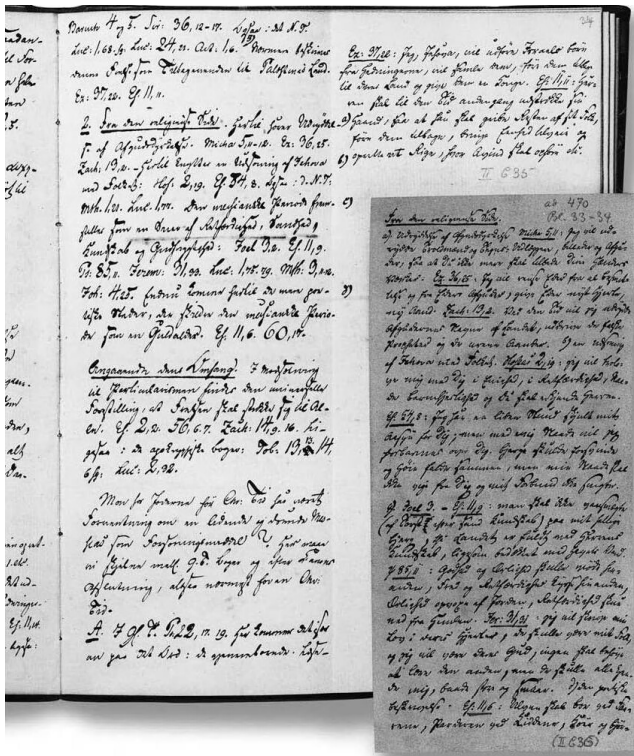
1. Fra den politiske Side Messias som 1) Gjenopretter af den Davidiske Kongemagt: Es: 11, 1. etc. Amos 9, 11. Ezechiel 34, 11.23. Luc: 1, 32.33. Det udmales saaledes, 2) at Chr: skal underkaste Hedningerne det jødiske Herredømme: Joel 3, 7. Es: 11, 14. Micha 5. Zach: 12. I de apochryphiske Bøger ligesaa:

[q] Om Chr: Virksomhed.

r Es: 11, 1: et Skud skal udgaae fra Isai Stamme. Amos 9,11. Davids forfaldne Hytte opreises. Ezech: 34, 23. Ezechiel ivrer mod Præster og Folkets Styrere, lover en bedre Hyrde nemlig David.

[s] Joel 3, 7. Alle Hedninger skulde samles i Josaphats Dal, for at dømmes, ingen Fremmed skal mere i fjendtlig Hensigt betræde Jerusalem. Es: 11, 14 Philisterne, Idumæa, Moab, Ammon skal underkaste sig. Micha 5: han skal bringe Seir over Assyrien og andre Folk. Zach: 12 kaldes Jerusalem et Beruselsensbæger og en Anstødssteen for Hedninger.

[t] Ez: 37, 22: Jeg, Jehova, vil udføre Israels Børn fra Hedningerne, vil samle dem, føre dem tilbage

Notesbog 1. Tilføjelser på en løs lap indlagt mellem bl. [33v] og [34r] (Not1:7)

Baruch 4 og 5. Sir: 36, 12-17. Ogsaa i det N. T. Luc: 1, 68. sq: Luc: 24, 21. Act: 1, 6. 3) Nærmere beskrives denne Frelse som Tilbagevenden til Palæstinas Land. Ez: 37, 22. Es. 11, 11.

2. Fra den religieuse Side. Hertil hører Udryddelse af Afgudsdyrkelse. Micha 5, 11-12. Ez: 36, 25. Zach: 13, 2. - Hertil knyttes en Udsoning af Jehova med Folket: Hos: 2, 19. Es: 54, 8. Ogsaa i d. N. T: Mth. 1, 21. Luc: 1, 77. Den messianske Periode fremstilles som en Seier af Retfærdighed, Sandhed, Kundskab og Gudfrygtighed: Joel 3, 2. Es. 11, 9. Ps: 85, 11. Jerem: 31, 33. Luc: 1, 75.79. Mth: 3, 11.12. Joh: 4, 25. Endnu komme hertil de mere poetiske Steder, der skildre den messianske Periode som en Guldalder. Es: 11, 6. 60, 17.

til deres Land og give dem en Konge. Es: 11, 11: Herren skal til den Tid anden gang udstrække sin Haand, saa at han skal gribe Resten af sit Folk, føre dem tilbage, bringe Eenhed tilveie og oprette eet Rige, hvor Avind skal ophøre etc.

[u] a) b) c) d)

[v] * Fra den religieuse Side. a). Udryddelse af Afgudsdyrkelse Micha 5, 11: Jeg vil udrydde Trøldmænd og Tegns-Udlæggere, Billeder og Afguder, saa at Du ikke mere skal tilbede Dine Hænders Værker. Ez. 36, 25: Jeg vil rense Eder fra al Besmittelse og fra Eders Afguder, give Eder nyt Hjerter, ny Aand. Zach: 13, 2. Ved den Tid vil jeg udrydde Afgudernes Navne af Landet, uddrive de falske Propheter og de urene Aander. b) en Udsoning af Jehova med Folket. Hoseas 2, 19: jeg vil trolove mig med Dig i Evighed, i Retfærdighed, Naade Barmhertighed og Du skal erkende Herren. Es: 54, 8: Jeg har en liden Stund skjult mit Aasyn for Dig; men med evig Naade vil jeg forbarmes over Dig. Bjerge skulde forsvinde og Høie falde sammen, men min Naade skal ikke vige fra Dig og mit Forbund ikke svigte. c). Joel 3. - Es: 11, 9: man skal ikke vansmægte (af Tørst efter sand Kundskab) paa mit hellige Bjerg, thi Landet er fuldt med Herrens Kundskab, ligesom bedækket med Havets Vand. ψ 85, 11: Godhed og Ærlighed skulle møde hinanden, Fred og Retfærdighed kysse hinanden, Ærlighed opvoxe af Jorden, Retfærdighed skue ned fra Himlen. Jer: 31, 33-34: jeg vil skrive min Lov i deres Hjerter, de skulle være mit Folk, og jeg vil være deres Gud, ingen skal behøve at lære den anden, men de skulle alle kjende mig, baade store og smaae. d) Den poetiske Beskrivelse. Es: 11, 6: Ulven skal boe ved Faarene, Pardereren ved Kiddene, Køer og Bjørne græsse sammen; Løven skal æde Straa med Oxen og Barnet glæde sig ved Slangen og

stikke Haanden ind i Basiliskens Hule. Es: 60, 17. Jeg vil bringe Guld istedetfor Ærts, Sølv for Jern, Erts for Træ, Træ for Stene. Man skal ingen Misgjerning høre i Dit Land, ingen Skade og Fordærvelse inden Dine Grændser, Dine Mure skulle hedde Frelse, dine Porte Priis. Solen skal ikke gaae ned, Maanen ikke tabe sit Skin; thi Herren vil være det evige Lys og Dine Lidelsers Dage have Ende. Angaaende dens Omfang. Es: 2. 2: I den sidste Tid vil Bjerget, hvor Herrens Huus er, være høiere end andre Bjerger, og alle Hedninger ville strømme derhen til og sige, kommer, lader os gaae til Herrens Bjerg, til Jacobs Guds Huus, at han maa lære os sine Veie og vi maae vandre paa hans Stier; thi fra Zion skal Loven udgaae, og Guds Ord fra Jerusalem. Es. 56, 6.7. De fremmede Børn, som have søgt Herren til at tjene ham, og elske hans Navn, dem vil jeg bringe til mit hellige Tag, og deres Offere skulde være mig behagelige; thi mit Huus er et Bedehuus for alle Folk. Zach: 14, 9-16. Herren skal være Konge over alle Lande, paa den Tid vil Herren kun være een, og hans Navn kun eet og alle Hedninger, som før droge mod Jerusalem, skulle aarlig drage hid, at tilbede den Herre Zebaoth, og helligholde Løvsalernesfest. Tob: 14: Alle Folk skulle vende sig til at frygte Gud Herren, nedbryde deres Afgudsbilleder og prise Herren.

Angaaende dens Omfang. I Modsætning til Particularismen findes den universelle Forestilling, at Frelsen skal strække sig til Alle. Es. 2, 2. 56, 6.7. Zach: 14, 9.16. Ligesaa i de apokryphiske Bøger: Tob:13, 13 . 14, 6 sq; Luc: 2, 32.

Mon hos Jøderne før Chr: Tid har været Forventning om en lidende og døende Messias som Forsoningsmiddel? Her maae vi skjelne mell. G.T. Bøger og efter Canons Afslutning, altsaa nærmest foran Chr: Tid.

A. I Gl. T. Ps: 22, 17.19. Her kommer det især an paa det Ord: de gjenemborede. Læse- *Maaden er usikker, nogle have כָּאֵרִי som en Løve; men andre כָּאֵרִי de gjenemborede ell. sammenbandt. (Mth: 27, 35. Joh: 19, 24.). – Zach: 12, 10. Es. 52 og 53.^w Dan: 9, 26. – Det er usansynligt, at disse Forestillinger have hersket i det Gl. T. – Desuagtet finde vi dem dog benyttede i det N. T. Luc: 24, 46. Act: 3, 18. 26, 23. 1 Cor: 15, 3. 1 Pet: 1, 11.

w Her gives 3 Forklaringer. 1) om Messias 2) om det jødiske Folk (det lider for den almdl. msklige Syndighed; men omsider skal den mosaiske Religion udbredes overalt) 3) om et vist Subject af det jødiske Folk (enten Esaias ell. den hele prophetiske Stand.)

B. Jødernes senere Forestillinger.

Vi finde her høist eventyrlige Forestillinger.

1 en dobbelt Messias.

2 Messias som præexisterende havde lidt og ved Lidelse afsonet Folkets Synder.

Her bliver nu ikke andet for end at henvende os til det N. T, hvoraf vi kunne udlede:

1 at Forestillingen om en døende Messias var fremmed for en stor Deel af Folket: a) Joh: 12, 34. b) Disciplene fattede aldrig Betydningen af Chr: Forudsigelser om hans Lidelse og Død; c) Chr: Død var til Forargelse for Jøderne.

2. at Forestillinger om en lidende Messias ei har været Jøderne, som havde renere Forestillinger om Messias, fremmed, og er forenet med Forestillingen om Messias som Gjenføder. Luc: 2, 34. Joh: 1, 29.^y

[א] חֲבִלֵי הַמָּשִׁים

y Det staaer nu tilbage at vise den indv. Forbindelse, hvori denne Sætning staaer til Jødernes religiøse Forestillinger om Synd. 1) Den knytter sig nær til Begrebet om Offerens forsonende Virkning (især ved det store aarlige Forsoningsoffer) Lev: 16, 21. 2) Denne Idee overføres paa^a Msk. Ex: 20, 5. 34, 7. 1 Kong: 21, 29. 2 Kong. 24, 1. 3) Endelig kommer det i Betragtning, at Syndsforladelse kunde erhverves ved Almisse. Dan: 4, 24. Tob: 4, 11.12. Men ei blot enkelte gode Gaver af Individet selv; men andres Gaver var et Middel til Syndsforladelse. Saaledes befaler Jehovah Hjobs Venner først at bringe Offre og derpaa at bringe Hiob til at gjøre Forbøn for dem: Hiob: 42, 7.8. 2 Mcc: 12, 42. -

a Gud hjemsøger Fædrenes Forseelser. 1 Kong. 21. Jehova har truet Achab med Fordærvelse, men har nu Medlidenhed med ham og siger til Elias: Achabs Huus skal i hans Levetid forskaanes, men i Sønnens Tid skal det hjemsøges. 2 Kong. 24, 1. Judæ Riges Ødelæggelse ved Nebucadnezar under Jojachim er Straf for Manasses Ugudelighed.

§ 49.

Naar Jesus anmeldte sig i Ord og Gjerning som den forjettede Messias, som Stifter af det forventede Guds Rige og Apostlene bekræftede Vidnesbyrdet herom for Jøder og Hedninger; da er her enhver Forestilling om jordisk Herredømme og verdslig Magt afviist og udelukket. Forligelse og Fred med Gud formedelst Troen; Forløsning fra Vankundighed Synd og Død; og Stiftelsen af et Samfund, hvor Besiddelsen af disse Goder skulde være tilskikket Msk.; angives som Guds Øiemeed med Jesu Sendelse, som Øiemedet af Jesu Lære, Liv og Død. (munus propheticum et sacerdotale).

Chr: har erklæret sig for Messias^z ved paa sig at anvende de Udtryk, ved hvilke Messias i det Gl. T. og ellers blandt Jøderne blev betegnet.

z ved at have forklaret om sig, hvad i det Gl. T. var sagt om Messias.

Ἰησοῦς τοῦ θεοῦ – ὁ ἐρχομενος – ὁ χριστος – ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου. (Dan: 7, 13.). Mth: 3, 17. 9, 6. 10, 7. 11, 14. 16, 16. Luc: 4, 21. Joh: 4, 26. 5, 39. 8, 56. 9, 37. 17, 3. Mth: 26, 64. Luc: 24, 25.44. –

Apostlene have bekræftet dette Vidnedsbyrd: Act: 2, 36. 3, 18. 4, 10. 8, 35. 10, 38. Joh: 20, 31. 1 Joh: 4, 2.

Jødernes falske Forestillinger om Chr: som en politisk Fyrste modbevises: directe Luc: 17, 20, 21. Joh: 18, 36 (Mit Rige er ei af denne Verden), 17, 4 etc. indirecte 1) hvor han forudsiger sin Lidelse og Død Mth: 16, 21. 17, 22. og 2) hvor han unddrager sig Mængden: Joh. 6, 15. 3) hvor han opfordrer Disciplene og Folket til at efterkomme alle borgerlige Pligter. Luc: 12, 13. 20, 20. Mth: 22, 15. – Folket ønskede, at han bestemt skulde erklære sig, da de dog nærede Forestillingen om hans politiske Betydning: Mth: 12, 23. 16, 14. Joh: 7, 4.26.31. 10, 24. – Apostlene tillægge heller ei Xdommen nogen politisk Tendens: Rom, 13, 1. 1 Tim: 2, 1. Tit: 3, 1. 1 Pet: 2, 13.

Mest almindelig angives Øiemedet af Chr: Komme, hvor det hedder, at Chr: er sendt εἰς σωτηριαν, εἰς το σωζεσθαι ημας, ἵνα εχωμεν ζωην αιωνιον, ἵνα μη απολωνται: Mth: 18, 11. Joh: 3, 16.17. 12, 47. Derfor kaldes Læren ευαγγελιον σωτηριας Eph: 1, 13. Sindelaget, som Gud har lagt for Dagen kaldes χαρις σωτηριος Tit: 2, 11. Gud kaldes σωτηρ ligesom ogsaa Chr: σωτηρ. Tit: 1, 3. 2, 11. 3, 4.5.6. 1 Thess. 5, 9. 1 Cor: 1, 21. 1 Tim: 1, 15. 2, 3. 4, 10. 2 Tim: 1, 10.

Chr: Øiemeed er ei alene at oplyse; men det strækker sig til Msk. hele Væsen, stræber at sætte alle Kræfter i harmonisk Virksomhed. Men ved hvilke Midler? 1. Ved Ordet ell. Læren: Joh: 8, 12. 17, 3. 18, 37. Men det var ei nok, der behøvedes ogsaa en synlig Fremtrædelse og dertil tjente 2 Chr. Liv. Men det var ei nok; Myndigheden maatte 3 stadfæstes ved udv: Tegn. Chrdommen er altsaa at betragte som en Foranstaltning, hvor Historien har forbundet sig med Læren. Derfor er det, at paa andre Steder i det N. T. snart Chr: Død, snart Opstandelsen bliver fremhævet som det væsentlige Moment. Opstandelsen fE 1 Cor. 15. Denne nødvendige Forbindelse af Chr: Lære og de høiere historiske Momenter er antydet, naar man har opløst Chr:munus i propheticum, sacerdotale og regium.

munus propheticum.:Chr: Virksomhed ved at aabenbare Msk. Veien til Retfærdighed og Salighed.

munus sacerdotale.:Chr: Virksomhed ved sin opoffrende Død og dens Virksomhed at skaffe Msk: Forligelse med Gud, hertil har man henført 3 actus: satisfactio, intercessio, benedictio. Ebr: 4.

munus regium.Ϸ: den Virksomhed, ved hvilken Chr:
har stiftet sit aandelige Rige.

§ 50.

Chr: har skjenket Msk: den fuldkomne Forvisning om Guds forbarmende Naade, som alene kan yde den ængstede Samvittighed Trøst a) ved sin Lære, at Gud, som er en Aand, er Kjerlighed b) ved sit Liv, der er den synlige Aabenbarelse af den gudd: Kjerlighed og Barmhjertighed; c) ved sin Død, som er Underpant paa Guds Kjerlighed til syndefulde Msk. Saaledes have Msk: selv under deres Synders Vægt, Forligelse, Forsoning, Fred med Gud, barnlig Tillids og Frimodigheds Aand, Syndernes Forladelse ved Chr., og Chr: Død fremstilles med dyb Betydning som det sande Offer, der skjænker Msk. Fred og Beroligelse, som forgjæves eftertragtes ved Offerdyrs Blod, og ved sin ufortabelige Kraft ophæves Brugen af alle selvskabte Forsoningsmidler.

Fortrøstning til den gudd: Naade er skjenket de Christne. 1 ved Læren om, at Gud er Aand, hans Væsen er Kjerlighed; hans Naade maa derfor være ophøiet over enhver msklig Indskrænkning; hans Kjerlighed maa være evig, uforanderlig, udelukkende Vrede og alle Affecter: Mth: 5, 44.45. Luc: 15, 10. Joh: 3, 16. 1 Joh: 4, 9.16.19. Rom: 5, 8. Eph: 2, 4. 7. Tit: 3, 4. 2 ved sit Liv. Chr: siger Joh: 14, 9, hvo der har seet mig har seet Faderen; dette udtrykker Chr: Lighed med Gud; men hvad der fornemlig betegner Chr: Forhold til Msk. er den Kjerlighed, hvormed han opoffrede sig for dem; og blev til sit Livs Ende sig selv liig i Kjerlighed: Joh: 10, 11. 15, 13. 12, 47. 8, 7.11. Luc: 9, 56. Mth: 18, 22. Luc: 23, 34. 3 ved sin Død. -

Der tales i Skriften om ἵλασμος og ἱλασχεσθαι Eb: 2, 17. 1 Joh: 2, 2. 4, 10. Her maa bemærkes, at ἵλασμος ei henhører til Gud som Object for den forsonende Virksomhed (som i de forrige Religioner); men at Msk og deres Synder ere afsonede. Dernæst taler Sk: om en Forligelse (reconciliatio) καταλλαγή, καταλασσειν. (kun i de paulinske Steder) 2 Cor: 5, 18. Rom: 5, 10. αποκαταλασσειν Eph: 2, 16. Col: 1, 20.21. καταλλαγή Rom: 5, 11. 11, 15. 2 Cor: 5, 18.19. - Ogsaa bruges mere figurlige Udtryk εγγιζειν Ebr: 7, 19. προσαγωγή [Rom:] 5, 2. Eph: 2, 18. 3, 12. 1 Pet: 3, 18. - Det tilkjendegives ved mere egl. Udtryk: Chr: har skaffet Msk: ειρηνην, παρηρησιαν προς τον θεον, πνευμα υιοθεσιας. Rom: 5, 1. 8, 15.16. Eph: 2, 16. 3, 12. 1 Joh: 3, 21. 4, 17. I samme Betydning kaldes Chr: Mægleren for den ny Pagt mellem Gud og Msk. 1 Tim: 2, 5. Gal. 3, 20. Ebr: 7, 22. 8, 6. Endelig siges ogsaa, at Msk. ved Chr: have erholdt Syndernes Forladelse: Mth: 26, 28. Act: 5, 31. Eph: 1, 7. Col: 1, 14. billedligt ved απολυτρωσις των αμαρτιων Eph: 1, 7. Col: 1, 14.

Rom: 3, 24. Ebr: 9, 15. Eller naar Chr: siger, at han hengiver sig λυτρον Mth: 20, 28. αντιλυτρον. 1 Tim: 2, 6.

Naar i det N. T. denne forsonende Virksomhed især tillægges Chr: Død, da ligger til Grund Ideen om Chr: Død som Offerdød: προσφορα και θυσια, εις οςμην ευωδιας Eph: 5, 2. 1 Pet: 2, 24. Rom: 3, 25. 1 Cor: 5, 7. og fornemlig i Ebr:

§ 51.

Christus er Menneskenes Forløser fra det Onde, Gjenføderen til et helligt Gud velbehageligt Liv. I det aabenbarede Ord og i Chr: Exempel er Guds Villies Lov fremstillet 1.) i fuldkommen Reenhed og Klarhed 2) med en Myndighed, som nedslaaer Tvivl og Modsigelse og vækker Aandens Kræfter til Virksomhed. Men Chr: Lære er tillige, saavel som hans Sendelse og Opoffrelse, Aabenbarelse af Guds Naade og Kjærlighed. Bevidstheden herom forjager den trykkende Trældoms Frygt, indgyder Kjerligheds og Taknemligheds Følelser og med disse tillige Styrke til at opfylde Guds Lov og efterfølge Chr: og Glæde ved den frivillige Lydighed. Denne er saaledes Forsoningens Øiemed og dens Fuldendelse.

Mth: 4, 17. Joh: 3, 3. Luc: 10, 18. Joh: 12, 31. 1 Joh: 3, 8. Gal: 1, 4. Tit: 2, 12. 3, 5. 1 Pet: 2, 24. Ebr: 9, 14.

Med Hensyn til den oplysende Virksomhed kalder Chr: sig: το φως του κοσμου. Joh: 8, 12. 14, 6. Den nærmere Forklaring findes Joh: 8, 32. Øiemedet af Chr Lære angives som: επιγνωσις αληθειας κατ ευσεβειαν Tit: 1, 1. 1 Tim: 2, 4. Eph: 1, 13.17. Andre Steder i de apostoliske Breve fremstilles Erkjendelsen af den meddelte Sandhed som nødvendig Betingelse for gudfrygtigt Levnet: περιπατειτε ως τεχνα φωτος. Rom: 13, 12. Eph: 5, 8. 1 Pet: 2, 9. 1 Joh: 1, 6.7. 5, 20. - Videre tillægges den christelige Lære høiere gudd: Kraft til at bevirke denne Oplysning: πνευμα και δυναμις θεου; Joh: 6, 63. Rom: 1, 16. 1 Cor: 1, 24. 2, 4. 1 Thess: 2, 13. 1 Pet: 1, 3.

Men hvori er denne gudd: Kraft at søge? Hvad udmærker den chr: Lære fremfor enhver anden? Hvad er det, som bevirker denne fuldkomne Omvenden? 1 den ophøiede Reenhed, Dybhed og Klarhed om Guds Natur og Væsen. 2 Den særegne Form for Chrdommen ved den Myndighed, der ledsager den: Joh: 3, 18. 6, 46. 1 Cor: 2, 7. Ebr: 2, 3.4. 3 Chr: Exempel paa Lydighed, Kjerlighed og Selvopoffrelse. Joh: 4, 34. 10, 15. 13, 15. 13, 2. 2 Cor: 5, 15. 8, 9. Phil: 2, 3.5. 1 Tim: 6, 13. 1 Pet: 2, 21. 1 Joh: 3, 16. Heb: 12, 1.2.

Chr: Sendelse og Opoffrelse fremstilles som Aabenbarelse af Guds og Chr: Kjerlighed til Msk. Heraf

[z1] Ligesom den forsonende Virksomhed ei strakte sig til hans Død alene; men ogsaa til

gjøres nu den practiske Anvendelse grundet i Msk. Natur, at Msk. opfordres til Gjenkjærlighed, der maa vise sig ved Lydighed ved den gudd: Lov, hvorved opstaaer det nye hellige Levnet: at leve ei for sig; men for Gud og Chr., hvorved al Modsætning mell. den msklige og gudd. Villie bortfalder: Rom: 6, 1. 7, 24-8,2; 8, 14.15. 2 Cor: 5, 14.15. Eph: 3, 16-19. 1 Pet: 1, 18.19. 1 Joh: 4, 10.19. 5, 3. Herved blive de Christne gjenemtrængte af en høiere gudd: Friehedens, Hellighedens, Sandhedens Aand, fra hvilken det høiere Liv, der adskiller de Christne fra Andre, har sit Udspring: Rom: 8, 15.16. 1 Cor: 6, 19. 2 Cor: 3, 17. 12, 9. Eph: 2, 18. 2 Pet: 1, 4.

§ 52.

Imedens Troen paa Chr: som Frelser og Saliggjører var Grundstenen, paa hvilken Kirken hvilede fra den første Stiftelsestid af, er Læren om denne Frelses Natur bleven udviklet paa mange forskjellige Maader. Kirkelærerne fra de 3 første Aarhundreder ere enige i at fremhæve Ch. Død som det fornemste Middel til Forløsning; men sammenknytte efter Stifterens Forbillede forskellige Forestillingsmaader i frit og ubestemt oftest billedligt Foredrag. De bibelske Ideer om Chr. Død som Forsoningsoffer, der giver Synderen Adgang til Guds Naade og som Middel til at gjenoprette den msklige Natur ved Meddelelse af det høiere gudd: Liv, findes paa synderlig Maade forenede med de herskende Forestillinger om Dæmonernes Rige og Sjelens Udødelighed. Derimod ere Forestillinger om en Forsoning af Guds Vrede, om Chr: Død som en Straflidelse i Msk. Sted, ved hvilken den gudd. Retfærdighed skulde være tilfredsstillet, om Tilregnelse af Chr: Fortjeneste fremmede for en Tidsalder, hvis Theologie bevarede i det Hele Christ: Simpelhed og practiske Character. Den dialectiske Retning, som fra det 4de Aarh: begyndte at tage Overhaand i Dogmernes Udvikling, bragte hine Forestillinger efterhaanden i Forbindelse med den christ: Soterologie, indtil de i det 11te Aarh: bleve bragte i System af Anselm af Canterbury ved den juridisk-philosophiske Theorie om satisfactio vicaria.

§ 53.

Satisfactionstheorien vedligeholdte sig efter Reformationen i de dogmatiske Systemer, saa meget mere som den indeholdt den stærkeste Modsætning til Catholikernes Lære om Nødvendigheden af kirkelige Satisfactionsgjæringer. I den *augsburske Confession* findes imidlertid kun enkelte svage Antydninger, der selv underordne sig den bibelske Fremstilling. Derimod er denne Theorie paa det Stærkeste fremhævet i Concordieformlen og fuldstændiggjort ved Læren om Chr: gjørende

Læren og Livet; saaledes maa ogsaa den gjenfødende Virksomhed ei alene udstrækkes til hans Lære og Liv; men ogsaa til hans Død.

[z2] Tertullian bruger først Udtrykket: satisfacere, men saaledes, at man seer, at han slet ikke har den dogmatiske Theorie for Øie; men bruger det ogsaa om Bod, Anger o: s: v:

[z3] Arminianerne fulgte H. Grotius, som sagde: Det er ei nogen Vrede hos Gud, som skal tilfredsstilles; men det er den gudd: Retfærdighed ell. den moralske Verdens Orden (justitia rectoria). Socinianerne gik ud fra, at ingen anden Forsoning lader sig tænke med H. t. Gud end moralsk Forbedring. Naar det hedder, at Forsoningen er tilfaldet Msk: ved Chr:, da forklarede de det uegl., forsaavidt som X. er Mskhedens Forbedrer og forsaavidt Døden havde skaffet den chr. Lære sin Seir, og begejstret Msk.

Lydighed (activa obedientia). Symboltvangen i den lutherske Kirke holdt længe enhver Polemik tilbage, imedens derimod Arminianerne formildede den kirkelige Theorie, og Socinianerne forkastede den. –

Den augsburgske Confession 3^{die} Artikel:natus, passus, crucifixus, mortuus et sepultus, ut reconciliaret nobis patrem, et hostia esset non tantum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus peccatis. 4de Artikel:Chr: sua morte pro nostris peccatis satisfecit. «21de Artikel:Scriptura unum Chr: nobis proponit mediatorem, propitiatorem, pontificem et intercessorem. I andre symbolske Bøger er denne Lære fremstillet crassere: Cathechismus major: »Chr: irati patris favorem et gratiam placata indignatione nobis conciliavit.« I repetitio Confessionis(confessio Saxonica): Tanta est justitiæ severitas, ut non sit facta reconciliatio, nisi poena persolveretur; tanta est iræ magnitudo, ut æthericus pater non sit placatus nisi deprecatione filii. – Cathechismus Heidelbergensis: modo beneficia Chr: vera animi fiducia amplector sine ullo meo merito ex mera Dei misericordia mihi perfecta satisfactio, justitia et sanctitas Chr: imputatur et donatur, perinde ac si neque ullum peccatum ipse admissem, neque ulla mihi labes inhæreret, immo vero quasi eam obedientiam, quam pro me Chr: præstitit, ipse perfecte præstitissem.

De Steder, man har anført som Beviissteder for obedientia activa, ere: Mth: 3, 15. 5, 17. Rom: 5, 19. Rom: 10, 4. Gal: 4, 5. Phil: 3, 9. Ebr: 10, 7.

I Modsætning til obedientia activa staaer nu obedientia passiva ell. satisfactio poenalis ∴ sufficientissima poenarum, quæ nos manebant, persolutio per mortem vicariam hoc est nostro loco ad avertendas a nobis peccatorum poenas sponte susceptam . – Man skelnede ogsaa Virksomheden af denne dobbelte obedientia: agendo sustulit culpam hominum; patiendo sustulit poenam.

§ 54.

Et friere Studium af Bibelfortolkning, Religionsphilosophie og Dogmehistorie maatte føre til den Erkjendelse, at den skolastisk kirkelige Satisfactionstheorie 1.) ligesaa lidt er det rette Udtryk af Chr: og Apostlernes Lære; 2) som den oprindelig har været anseet derfor; 3) ligesaa lidt stemmer med de religieuse og moralske Ideer, som Xdommen har gjort til vor Tænknings urokkelige Ledestjerne, som den 4) sikkrer den rette Indflydelse af Xdommen paa Sind og Levnet. Medens nu denne Opposition paa den ene Side ofte har ført til triviell Miskjendelse af Bibellærens Betydning, paa den anden Side foranlediget kunstlede Forsøg paa at lempe Skriftfortolkning og Philosophie efter kirkelige Bestemmelser, har den evangeliske K. Aand lært, at

til at efterligne Chr: høie Dyd.

[z4] Man har bemærket, at det Udtryks satisfecit i confessionen var sat m:H:t: Catholikernes Lære om, at ogsaa egne Gjerninger vare nødvendige til Fyldestgjørelsen. –

[z5] obedientia activa: perfectissima legisimpletio vicario nomine pro hominibus suscepta. –

skjelne mellem den bibelske Lære og det theologiske System, uden at miskjende den religieuse Character i samme og opfordret til gjøre denne Adskillelse gjeldende i den dogmatiske Udvikling og practiske Anvendelse.

De, der miskjende Bibellærens Betydning, er fE. Tollner, Eberhardt, Steinbarth, Löffler, Hencke, Wegscheider, de lære: »at XChr: Død kun forsaavidt kan betragtes som forsonende, som ved den den christl. Religion bliver befæstet og derved bevirkes Guds Velbehag uden Offring. Den hele bibelske Udvikling betragtes som en enten bevidst ell. ubevidst Accommodation af jødiske og hedenske Ideer om Offrets Nødvendighed. Dog kan tillige Chr: Død betragtes som et Symbol enten paa Guds og Chr: Kjerlighed til Msk: ell. paa Offrets Afskaffelse; men med Alt det strider det dog mod den egl. chrst: Idee, ifølge hvilken Msk. kun ved Sindsforbedring kan faae Guds Naade.«

[z6] Kant adskiller det gl. og det ny Msk. (altsaa en Afdøen) Krug siger, at ikke Msk. som saadant, men det ideale Msk. er Gjenstand for Guds Velbehag. Marheincke gjør det aabenbart til en reen metaphysisk Bestemmelse.

§ 55.

Med Læren om Chr: Virksomhed til Frelse og Forløsning synes den dunkle Yttring i 1 Pet: 3, 19 om Chr: Prædiken efter Døden for Aanderne, rettest at sættes i Forbindelse, forsaavidt som her den Idee synes at være antydet, at den gudd: Foranstaltning til Msk: Frelse ved Chr: maa tænkes i sine Følger udstrakt til Alle. –

Forskiellige Forklaringer ere opstillede: 1) Man forklarer Chr: Nedstigen som Seier over Døden og Djævelen, som en Udfrielse af alle Msk. ell. dog af de gode fra den og derpaa en Overførelse af dem i Paradiis (hvorved Ordet $\chi\eta\rho\upsilon\mu\alpha$ er traadt i Baggrunden). Det findes i Nicodemi *apochryphiske Ev.* – I Concordieformelen: »Satanam devicit, potestatem inferorum evertit, et Diabolo omnem vim et potestatem eripuit«; »quomodo vero id Chr: effecerit, non est ut argutis et sublimibus imaginibus scrutemur. 2) at Chr: er nedsteget til det egl. Helvede, de Fordømtes Ophold, ei i saliggjørende Hensigt; men for at vise sig i sin Herlighed og overbevise de Fordømte om Retfærdigheden af deres Fordømmelse. 3) at Chr: Ophold i Underverdenen skulde høre med til hans status exinanitionis, for at udholde Helvedesstraffene og saaledes havde han ved den sidste Act af sin Fornedreles-Stand bragt Forløsningen til Ende.

[z7] Rufinus siger, at i degl. romerske og orientalske Symboler mangler dette Udtryk som overflødig da de har: død og begravet, ligesaa mangler det i symb: nicænum og nic: const.: *Athanasii Symbolum* har descendit ad inferos, men mangler: mortuus et sepultus.

[z8] Marheincke forklarer dette Dogme som en symbolsk Betegnelse af Xsti Nærværelse i de Onde.

Æpinus Præst i Hamborg.

